

Советтер булуңу

Арагалаашкыны болгаш алкоголизмни узуткаар дугайында партия, чазактын үндүргени доктаалдарын, СССР-нин болгаш РСФСР-нин Дээди Советтеринин Президиумнарынын Чарлыктарын амыдыралга боттандыраар, Советтик девишээринге хөй-ниитини быжыг корум-чурумун быжыглаар дээш Улус депутаттарынын Тээли көдөз Советини куускомунун, депутаттарынын, ында бот-башкарылгалыг хөй-ниити организацияларын кандыг ажилдар кылып чорудуп турарын «Советтер булуңу» бөгүнгү үндүрүлгөсүндө парладымыс.

КОМПЛЕКСТИ ШИИТПІРЛЭЭР

Тээли көдөз Советтин хамааттары Куптура ба- жыйынга чыгып келген. Арагалаашкыны болгаш ал- коголизмни узуткаар дугайында партия, чазактын үндүргени доктаалдарын, СССР-нин болгаш РСФСР-нин Дээди Советтеринин Президиумнарынын Чарлыктарын амыдыралга боттандыраар, Советтик девишээринге хөй-ниитини быжыг корум-чурумун быжыглаар дээш Улус депутаттарынын Тээли көдөз Советини куускомунун, депутаттарынын, ында бот-башкарылгалыг хөй-ниити организацияларын кандыг ажилдар кылып чорудуп турарын «Советтер булуңу» бөгүнгү үндүрүлгөсүндө парладымыс.

УЛАМ ЧАРАШ АПААР

Тээли көдөз Советтин хамааттары Куптура ба- жыйынга чыгып келген. Арагалаашкыны болгаш ал- коголизмни узуткаар дугайында партия, чазактын үндүргени доктаалдарын, СССР-нин болгаш РСФСР-нин Дээди Советтеринин Президиумнарынын Чарлыктарын амыдыралга боттандыраар, Советтик девишээринге хөй-ниитини быжыг корум-чурумун быжыглаар дээш Улус депутаттарынын Тээли көдөз Советини куускомунун, депутаттарынын, ында бот-башкарылгалыг хөй-ниити организацияларын кандыг ажилдар кылып чорудуп турарын «Советтер булуңу» бөгүнгү үндүрүлгөсүндө парладымыс.

Тээли көдөз Советтин хамааттары Куптура ба- жыйынга чыгып келген. Арагалаашкыны болгаш ал- коголизмни узуткаар дугайында партия, чазактын үндүргени доктаалдарын, СССР-нин болгаш РСФСР-нин Дээди Советтеринин Президиумнарынын Чарлыктарын амыдыралга боттандыраар, Советтик девишээринге хөй-ниитини быжыг корум-чурумун быжыглаар дээш Улус депутаттарынын Тээли көдөз Советини куускомунун, депутаттарынын, ында бот-башкарылгалыг хөй-ниити организацияларын кандыг ажилдар кылып чорудуп турарын «Советтер булуңу» бөгүнгү үндүрүлгөсүндө парладымыс.

ДЕМНИГ БОЛУРГА

Округтун согушчулары — яны-бурну мергежидик ки- жилери — оларнын арасында амыдырал, эмиштер, башка- лар дээш кандыг мергежидик килжилерин чок дээр. Район- төвүн бичик көдөз суур-биле деңгээлдерин берге, чүгүл кудумчуларын алырга бери, оларнын саны хөй болгаш, ың- чаламжон чон бот-боттарын билчир. Ону, чикээ, чакгыс кудумчуга хамаарыштыр ал көрүлчир. Кожалар бот-бот- тарын таный, кымнын кайда чурттап турарын айтырар бол- зунара, кудумчуга ойнап турган оолдар бекин, силерге айткан бээр. Мээн округта да- база андыг.

Депутат кижик болганында, округта чурттап турар эг-бу- лелерин бажынарына кан- дыг-ла бир айтырылгы бо- ло- чеде бээр мен. Округта ажил- ла хөй. Көдөз Советтик куус- комуну, сессиялар шиктирип, кижик согушчуларга чедирп- дындай, чурттагыч чонуну хуралында аны-буру айты- рылгалары чугалаалар дээш, килер чүгүл-ле хөй. План- ды көрдүгөн хемчеглерин чорудууда, даянч күүнүс ажитвалдардын актив. Олар көдөз Советтин идепкейли дузалакчылары. Чонуну чурт- тап турар чонуну аны-буру кижизилде ажилы чоруда- нын актив канчаар киржи туралы. Ол айтырыга ха- рыны бо уюуда чүгүл хөй- ниитини корум-чурумун бы- жыглаар, арагалаар чорукту узуткаар талазы-биле бисте алдыг турар хемчеглерге хамаарыштыр чугалаал кө- рейн.

Ажитвалдардын девишээр- инге ал чорудар ажилдар- нын планнарын чурттакчылар- нын иници хуралыга чуга- лашкан. Ол өзүгээр ажилдар турар бис. Кандыг-даа айты- рыгы хуралдарга демниг шиктирилп, чугалаашып алы- рымыс чачыл болган. Көдөз- дүгөн хемчеглерин боттан- дыраарына чурттакчыларын каара туура арганы ол берип турар. Суурнуң ажитвалдары- нын арасында «Улелерини корум-чурумун, эки эки чаа- гайжыттыг канчал» дээш социалисттик чарыша мээн ок- ругтунуң чурттакчылары ба- за идепкейли киржи турар. Бир хуралышык чыгып кел- зунара, корум-чурумуус дугайын чугалааштымыс. Суурга хөй- ниитини быжыг корум-чурум- ну тургузар керекке кудум- ну аны-буру чурттагыч эг-бу- лел бурзуу үлгүн кириштирер дугайында шыгыны чугаа аны- болган. Оң шиктири багай- зэс куусеттини турар. Эг- бу- лелер ажилдан хоступ уезин чын амыкты эрттирерин чед- дир алырыны актив уугу ки- чизингил угулдулар турар. Суур чаагайжыдылганын идепкейли киржи келди. Чуртап олурар бажынары- нын девишээрин чаагай- жидар ажилдары бо-ла кыла- бээр бис. Чакы, куус чаа- гайжыдылганын чыда калбас бис. Оң-биле кады Аш-чем программаны амыдыралга боттандыраар суурга бистери каттыштырып турар. Бажыны- ны девишээринде ороодут эг- бу- лелер зээш зээс, дагаа, каан, инек тууду турар эг- бу- лелер бар. Дузалал ажил- агы тууду, орооду гарып эс- туургу турар эг-булелер эс- туунга-даа, боттарына-даа эки- чыгып туул кылп турарын ме- дереп билген туура кылдыс ажилды ынаар чорударынче көдөз Советтик талындаан кичизингил уугу. Чамдыг эг-

булелер ону эки билп турар. Бажык девишээринге орооду, сад тарып эстүрерини амыкты хуралдарына чугалаашып турар бис. Дузалал ажил- агы, ороодут эг-булелер хоступ эезин амыкты эрттирп турар. Ийде, оң уугулар кижизин- гилде, ылангыч оларнын куш-аылыг анык болурун кижизингилерин салдары уугу. Ороодут, ногаанын, карто- фельдин багай зээс дудуңдун ап турар эг-булелер бисте бар. Оларга Х. Кан-оол, К. Иргит, З. Херте, Э. Херте, А. Херте болгаш оон-даа эскелерин хамаарыштыр болур.

Ажитвалдардын чурттакчы- ларын хуралыга арагалааш- кыны болгаш алгоголизмни узуткаар талазы-биле СЭКП-К-нын, СССР-нин Министрлер Чөвүлүмүн доктаалдары- биле, СССР-нин Дээди Со- веттин Президиумунун, Чар- лыктарын амыдыралга бот- тандыраар, Советтик девишээринге хөй-ниитини быжыг корум-чурумун быжыглаар дээш Улус депутаттарынын Тээли көдөз Советини куускомунун, депутаттарынын, ында бот-башкарылгалыг хөй-ниити организацияларын кандыг ажилдар кылып чорудуп турарын «Советтер булуңу» бөгүнгү үндүрүлгөсүндө парладымыс.

Чурттакчыларын хоступ у- чагыштын анык ажилдарын у- лаан хемчеглерин ал чоруд- дуп турар бис. Ажитвалдарга спортчу ойнаар эртип турар, анык уугулар ада-мези-биле кады куулдун-биле киржи турар. Чүгүл оон-даа зээс, чурт- тап бажынын септелгези, уугуларын өөредилгези дээш кичикти айтырылган кичизин- гил чок артпас. Актив округта Бодунун ажилын чачыс-даа өөргө, эг-буле кичизингил чок артпас кылдыр шап ынаар тургускан. Чүгө дие чакгыс бистин кудумчулук корум- чурумун иници сурунууга би- че-даа бол үлгүн киришти- рер уугулар.

Чүгө дие чакгыс бистин кудумчулук корум- чурумун иници сурунууга би- че-даа бол үлгүн киришти- рер уугулар.

Чүгө дие чакгыс бистин кудумчулук корум- чурумун иници сурунууга би- че-даа бол үлгүн киришти- рер уугулар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: организастыг ажылдыг дуржулганын методчөвүлел болгаш кабинет дамчыштыр

СЭКП Эркин райкомунун бюрозунуң шиктирини өзүгээр партияк-организастыг ажил- дар кабинетин хөй-ниитини эгелзешкинге ажилдар кыл- дыр тургускан. Ону органдик- тик инструктору эгелзешкин турар. Ол кабинет партия ор- ганизацияларын организаста- лазы-биле быжыглаарын, партиянын иштин ажилын сайзыраңгайдырына уугу- дузалыг. Партия организация- ларын ажилын дуржулганын зын өөренип көрүп, неперте- дириңи методиктиг төвү бо- бушаан, партия активини өө- редилгезин база организаста- турар.

Кабинетти дерининче, анык темалык стандартын, диаграм- малары тургузарын кичизин- гилдин салган. Партиянын база оон адыкы заводаларын организастыг тургузуу, СЭКП- нын, районун партия органи- зациянын составын дугайында статистика көргүзүлгө- лөр айткан методиктиг бол- гаш сүмө материалдарын аны- буру тематикалыг кылдыр ында тургускан. Районун партия организациянын сөөлү чылдарда өзүлдөз, улус ажил-аыгыны коммунистерни таарыштыр хуваг тургускан оон көрүп болу. Хөй-ниити организацияларын партияк уугуларын, партиянын иштин системасын, экономикти өөредилгезин көргүсөн стен- дилер бар. Партия организа- цияларын херек зыгыларын кылдырып, партияга хуууу алышкын болгаш коммуни- сттерин хууу херектин талы- биле документтерин, партия хуралдарын, партиякомар болгаш партбюролар хуралда- рынын протоколдарын кылы- рын дугайында сазыраар, методиктиг материалдар, сүмелер, партияк-организастыг ажилга хамаарыштыр олук, сеткүүлдерге партиянын чүгүлдер кабинетте база бар. Районун партия организация- ларын амыдыралын, олар- нын ажилын дуржулганын көргүсөн материалдарын, партия ажилын перспектив- тиг болгаш эй, көрөл аны- биле планнашкыны хамаар- ыштыр сүмелерин кылып, партия организацияларын секретарьларына анык ком- мунистерге дуза кылдыр тема- тиктиг булуңарын дерзэн.

Партия организацияларын активчилери бо кабинетте кел- геш, амыкты сүмелерин ап, партияк ажилдын арга-ме- тодтарына өөренип, партия ажил-аыгын шын чорударын, шиктир куусулдун контролдарын болгаш ху- наарын организастарын дугайында хөйну билп алыр- лар.

Кабинеттик ажилын райком- нуң организастыг килдизини эгелзешкин баштаан мето- диктиг чөвүлел планна, баш- карган. Оң составы чеди ки- жилгил. Оларны согулалдыг активтен, партия тургузууң айтырылган эки билр, дур- жулгалыг коммунистерден шик- ип алган. Методиктиг чөвү- лелде туу-сузунда беш кижик- дүрт секция ажилдап турар. Партия хуралдарын бе- леткээри болгаш эрттирер, шиктир куусулдун контро- лдуу организастары, партия- нын хурулзелин өздөлдө- з болгаш анык коммуни- терин кижизилдиге, соци- алисттик чарыша база хөй-ни- тиг, партиянын иштин ки- формациянын тургузары бол- гаш өскө-даа чугула айтыр- ларже уугулар ажилды олар чорудуп келген.

Чөвүлелдик ажилын кол- сорулганы партия эге органи- зацияларын ажилын дур- жулганын непердеринге ду- залары. Оң кижигунир чер-чеге баргаш, эге органи- зациялар секретарьлары, ак- тивчилери-биле ужурашып, оларга консультациялар берип,

Чөвүлелдик ажилын кол- сорулганы партия эге органи- зацияларын ажилын дур- жулганын непердеринге ду- залары. Оң кижигунир чер-чеге баргаш, эге органи- зациялар секретарьлары, ак- тивчилери-биле ужурашып, оларга консультациялар берип,

Чөвүлелдик ажилын кол- сорулганы партия эге органи- зацияларын ажилын дур- жулганын непердеринге ду- залары. Оң кижигунир чер-чеге баргаш, эге органи- зациялар секретарьлары, ак- тивчилери-биле ужурашып, оларга консультациялар берип,

Чөвүлелдик ажилын кол- сорулганы партия эге органи- зацияларын ажилын дур- жулганын непердеринге ду- залары. Оң кижигунир чер-чеге баргаш, эге органи- зациялар секретарьлары, ак- тивчилери-биле ужурашып, оларга консультациялар берип,

Чөвүлелдик ажилын кол- сорулганы партия эге органи- зацияларын ажилын дур- жулганын непердеринге ду- залары. Оң кижигунир чер-чеге баргаш, эге органи- зациялар секретарьлары, ак- тивчилери-биле ужурашып, оларга консультациялар берип,

Чөвүлелдик ажилын кол- сорулганы партия эге органи- зацияларын ажилын дур- жулганын непердеринге ду- залары. Оң кижигунир чер-чеге баргаш, эге органи- зациялар секретарьлары, ак- тивчилери-биле ужурашып, оларга консультациялар берип,

Алдан-Мадыр аттыг чурт-шынчил музейин фондунда чурттакчы чоңуң кириген шевер дааранылга кылыгы база бар. Оларнын арасында кырын ээлиг тургубиле шыкш, кылагар пестбиле ыскыттал тургаш дааран шеверин чараш дозуржак бар. Ол— Совет Тываның 40 чыл оюнга тураскааткан Москвага болган делегалге салган экспонаттарнын бирээзи. Оң уран-шевер автору кымыл? Ол дээрже хар-назычы ам чеден хар аша-даа, адак-бикшаа чик, саргек, караш, кыска, шевер холдары ажилгыр хөөзөр Александр Дамдиновна Дежит-тир. Музейде оон аңгыда оон чаражы аажкы кылдыр шокарлап, ала-лап, салбактар-биле каастап тургаш даараны талкы хавы база каагалаттын турар.

Оң ажил харлыг тургаш-ла ол дааранын эгелзэн, бодунуң шевер чакчылын кырыгыже салбайн чоруур.

— Авам база даараныр чоран кижик чүе. Колдунда оңу салгап, оон дузасы-биле дааранып өөренип алган мен ичин. Ол үеде амгы дат, даарлап кван белек хептер садар турган эвес, улус дозуржакты,

ШЕВЕР КЫЛЫ МОСКВАГА ЧЕТКЕН

дузаламчыга чорудуп турган. Олар хол хептерин байынчылар боо мажызын базарына эптиг кылдыр оң талкызын, ный бир салаазы адыр кылдыр даарал турганнар.

Ол-ла дөргөн чылдарнын эгелзэнде ынчангы Тере-Хөл районунуң эмнегезинге чыдар аарыг кижилер кедер тыва тоннарны база дааражыл турган. Ол шөгде анык-чалым турган Александр Дежит салгыт өкүт ийи тонну, каш-ла хонук иштиде даарал берген.

Спортчу марылдаалар, азы уран чүүл көрүлделеринин мурунда чагылар бо-ла келир. Ылангыч мөгелерге содаж даарадыр дээш шевер кижилерни улус дилээр. Александр Дамдиновна оон ойтала-вас. Ол ышкаш Кунгуртут суурнуң херээженнер чөвүлелин, организастааны дааранылга кылыгынын делегалеринин доктаамал кир-жикчи турган. Бодунуң угуу-залап, ыскыттал, сырып дааран чараш, шевер кылыгылар дээш хүндүгүт бижиктер, ор-тектиг белектер-биле каш уава шаңнаткан.

Ол чүгле боду быжып, дааран чоран эвес, харын бодунуң уран аргазын хей кижилерге дамчыдып берип, эвээш эвес аныктарын өөртен-кен. Авам чылыг херээжестер, тыва тоннар, уруг-деринге хам идиктер даарадып азы быжырып алыр дээн кижилер оң бажыкыга келгилээр. Оларга бодунуң арга-сүмезин

кадарындан ол чажам дивас кижик.

Александр Дамдиновна сөөлү каш чылда Кызылда чурттап, урууң огуң өстүр-жүл келген. Чай дүжөргө-ле чурумалдыг төрзөн черинче чоруптар. Чокта чаа оң бажыкыга бөвүрүм, ол ба-ла-ла удавас чоруптарыга белекенип орар болду.

— Ыракың Мөңгүн-Тайгада ажилдай берген урууң, кү-дээмин бажыкыңа бир ай

болгаш келдим. Шемер шагда болзе, ол хире ыракка чедер-кижи кайын дүжээр, ам дээрже Тере-Хөлче-деа, Мөңгүн-Тайга-деа самолет-биле ужуруп, чай аразында чедер, магалыг шаг бо.

Александр Дамдиновна — телептиг урууларны өстүрген илеринин бирээзи. Олар ачы азынчы, шевер холдуг азын-чым ажилгыр будукун, эш-өөрүзүк чоруун дөзүнээр. Улут олгу Көк-оол — сохтоз ажилчыны, Виктор — мили-ция ажилдакчызы, улуг уруу Мария — театр артизи, оон бичеи Гая — башкы инсти-тудун дооскан, комсомол ажилдакчызы.

Хол куруг орбас кырган би-чи кижиге өйлзэн узун тон-чулуг алгы идиктерин даарал доозуп олурду. Оларны база музейге салыр күзелдиг. Оон аңгыда база бир эвеш би-чин нем идиктерин чоокта чаа даарал доосканын көрүстү. Урууңуң уруунга белзэ ол. Шевер холдуг кырган-аваның сагыш салып орар чүүлдер-ле хей.

Ол бодунуң дугайында шоолу-кутааласавас-деа болзе, чүрүкү бодунуң чүрүкү чугаалары азы шүлүкү боду-нуң шүлүкүлелин номчуруу дег, дааранылга дугайында ша-кыш-биле кутаалал болуш.

Л. МОНГУШ

ЧУРУКТА: Александр Де-життин сырткы ары даарал олурары.

О. ОХЕМЧИКТИН ФОТОЗУ.

Бажы

ээлеринге сүмө

МОРОЖЕНОЕНИ

КЫЛЫРЫ

Бажыга кылган мороженое бир оңайга талалыг — оңу ки-жи боду кылдып алыр.

Сүттен кылган мороженое-ни кылдырда 2 стакан сүт, 5 улуг омааш ишти хоюг чигир, 2 чургань сарыг кезектери, 1 улуг омааш крамал херек. Чургань сарыг кезектерин кичир-биле толуг чургураш, 1,5 стакан сүт-биле холуп алыр. Холуксааны хоюгуже чедир бички отка хайндырар. Оон 0,5 стакан сүтке эзилдирген крамалды очне куткаш, көвү чиктиже кошок отка хайн-дырарын уламчылар.

Сливкини мороженоени белек-лет кылдырдыга 0,5 стакан сливки, 1 стакан сүт, 5 улуг омааш ишти хоюг чигир, 4 чургань сарыг кезектери, 1 улуг омааш крамал херек. Чургань сарыг кезектерин кичир-биле толуг чургураш, 0,5 стакан сүт-биле холуп алыр. Холуксааны хоюгуже чедир бички отка хайндырар. Оон 0,5 стакан сүтке эзилдирген крамалды очне куткаш, көвү чиктиже кошок отка хайн-дырарын уламчылар.

Арагалал эгелзэн херээжен-нерин аажы-чаңы өскерли бээр: аажы-чаң, каржи, чүг-ле бодун бодалар. Херээжен-нерин эр улуска бодалар-га зоага аарындан хоочурап

Улуг-Хем районун Арыг-Узур суурда хей уруулуг не бар. Оон адын Анчымаа Ховалыговна Сарыглал дээр. Оон урууну божаан болгаш кижиктиени дээш ааза 1980 чылда «Мадыр-на» деп хүндүгүт атты тывышкан.

Анчымаа Ховалыговна—Арыг-Узур ортумак школада мак-талдыг ажилчы. Оон өөңү эээн Калынов Сарыглал — УТКА 25 чылыг сохтозчу дүржүлгалыг амылчыларнын бирээзи.

ЧУРУКТА: Анчымаа Сарыглал уруулары биле.

О. ОХЕМЧИКТИН ФОТОЗУ.

„НОГААННЫН“ АСПААНДА

(Херээженнерге араганын хоразы)

Алкоголизмден хей нуруу-зунда психиказы ургелген херээженнер дүргөн аарыччал болур. Аныяндан алкоголь-ка аларганынын 15 хире хуузу бажыга будуу кемдээшкени-нерлиг болган, а 57 хуузу угундан (салгал дамчан) ара-гыч болган. Чамдык херээ-женнер арагачы аша-биле кады жип тургаш өөртенген болган.

Эзирээнде херээженнер кол-дууда-ла каржи, чогушка ту-ралыг, ылгачы, кылыгыт, бодунуң бугу-ле тургелдер-рин, сатыш-сеткиг хитинктер-ни кичиринер. Сактырынга ынак болур. Ынчалза-даа ни-тизи-биле эзирин херээженнер эр улуска бодаларга боттарын оожум алырлар. Ындыг-даа бола оларнын аразында уру-датынын дугайында сагыш салбас, аңгы-аңгы компания-лар-биле каттыкчыл алгаш ара-галал чоруп бээрлер. База бар, а чамдыктары харын-даа боттарынның эмг эмер чаш урууларын безин эмзирбейн кавтарлар.

Арагалал эгелзэн херээжен-нерин аажы-чаңы өскерли бээр: аажы-чаң, каржи, чүг-ле бодун бодалар. Херээжен-нерин эр улуска бодалар-га зоага аарындан хоочурап

ада-илерин алкогольмизден эмнеп турганынсы урууларын-ам боттарын оон эмнеп ту-рар-дыр бис. Чижээлээр, 1945 чылда төрүттүнгөн О. Оон азам ол үш-ле харлыг турда, 23 харлыг тургаш ара-лаашкындан олген. Чаш чыл-дары өөрүшкү чок эртенке; аажы-чаң, харадаачал, үр-гүлү-ле бажы аарып чоран. Сес харлында школага кир-ген, өөрөдиге багы турган. 7 класс дооскаш, 16 харлыны-дан эгелеп ажилдап эгелзэн.

1963 чылда өлгөнүн алган. Уругулар аларган. Бир эвес оон мурунда «оске бугу кижилер ышкыш жип чоран болза, ам «ногаан чыланга» сундулгаш аша-биле кады ижил эгелзэн.

Ол 1965 чылдан эгелеп ал-коголизмден аарып берген. Аша-биле карлы бергенер. Уругун кижилерин шүтү бо-давастаан. Кады ажилдап ту-рар эштеринин сүмези-биле эмнегелге келген.

Ол үеде характерыга чок чүвөлөр кестүр, дыңчалыр аларган: ханада дык хей кыл-дып ромкалар, хевир-дуу чок чүүлдер көөр. Тускай

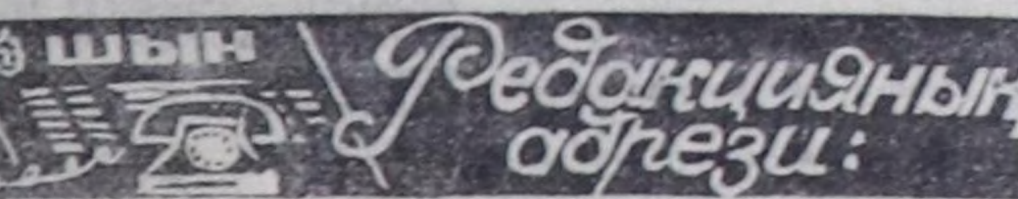
эмнээшкенин соонда, оон байдалы чоруту экижэн.

Оон алкогольмизден аарып бергенине арагачы ачазы бу-руулуг болган.

Арагачы херээженнерин хей кезик чуттут, чуду-кара болур. Кажан арага садар ак-лаш төнүп каарга, олар бот-тарынның-деа идик-хевин, эг-селин сактырлар. Оскелери чик чурталага сүрер алар: кафе, ресторан кезип чоруп каарлар. Оларнын өг-бүлө, ажил, коллектив, инитилел мурунуга харыскалгы чидер.

Ада-илезини, уруг-дарынын оларны арагалашкындан адырдып алыр дээн күзелдерин, сургаашынын безин хер-кеке албас аларлар. Арага-чыларнын чурталагы арага ишпес улуктуунга денкээрге оранок кыска болур. Олар-нын хей кези озал-ондак та-варылганын, аарыг-аржыктын элекке амы-тындын чарлырлар.

Арага аарындан аараан херээжен кижини эмнээр беге. Ол аараан кижини бодундан хей замаржыр. Ал-коголизмден эмнедип алган херээженнер дык хей чыл-

667000. Кызыл, Шетиники болгаш Краченко кудумчузу, бажың № 3. Телефоннары: редакторну 2-24-63, редакторну оралакчыларнын 2-33-24, 2-23-54, харымсагалыг секретарынын 2-23-35, секретариаттын 2-23-35, партийя амылдар болгаш улустуң кылалзынын 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузу кылалзынын 2-37-13, чааа кылалзынын 2-41-27, информация кылалзынын 2-20-60, культура кылалзынын 2-23-54; көззө ажал-агы кылалзынын 2-21-47, корректорларнын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45

Дыштаныр хүннерде каяа, чүү болурул?

С. К. Токамын тураскалынын чанынга Октябрьский кудум-чузунуң байырлыгы. Эгелзери 11.00 шакта.

Хөгжүм-шин театрынга «Байкара» астрада ансамблиниң концерти. Эгелзери 17.00, 19.00 шактарда.

Культураның болгаш дыштанылганың Н. Гастелло аттыг паратынга.

Июнь 29-та, аныктар кечээзи. Эгелзери 19.00 шакта.

Июнь 30-де. Аныктар хүнүгө тураскааткан хемчеллер. Вольеболга студенттериниң тудугу отрядтарынын болгаш бодурулге коллективтериниң аразында марылдаа. Эгелзери 10.00 шакта.

Ноган театр. Аныктарнын болгаш студенттериниң ХН делегей фестивалына чорур бөлү-биле ужуражылга.

«Радость» ансамблдиниң концерти.

Эгелзери 13.00 шакта.

Темалыг кечээ. Эгелзери 19.00 шакта.

Июнь 29—30 хүннеринде паркта бильярд, шырдыра зал-дары, уруулар аттракционнары, хеме станциязы, ойнаар ас-томаттар ажилдаар.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

Көрүкчүлерниң кичээнгейинге

Спорттук национал хевирлеринге Сибириниң болгаш Ыракы Чөөн чүктүг улустарынның спартакиадазы июнь 28—30 хүннеринде Кызылга эртер.

Спартакиадага Атгис, Усть-Орда национал округ-тарнын, Хакас, Даг-Алтай автономнуг областтарын, Бурят АССР-ниң, Якут АССР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң шилдик командалары кижир.

Спартакиадын программасында бурят, хакас, тыва хүрштер, якут халыштар, ча адары болгаш шой хевир-дери кирген.

Июнь 28-те

Ча адары, якут халыштар. Эгелзери 16.00 шакта.

Марылдааның байырлыг ажилдыкыны. Эгелзери 18.00 шакта.

Июнь 29-та

Бурят, хакас, тыва хүрштерге, ча адарыга, якут халыштарга, шой хевирлеринге марылдаалар. Эгелзери 10.00 шакта.

Июнь 30-де

Марылдаалар уламчылар. Эгелзери 10.00 шакта.

64 шилдик мөгөңи хүрежи. Эгелзери 14.00 шакта.

Марылдааларнын болур черлери: «Хүреш», Совет Тываның 5 чылыг аттыг стадионнар.

ИЮНЬ 28-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уен. 8.40 — Эртеги гимнастика. 8.55 — Буратино-нун делегалези. 9.20 — Док. телефильм. 9.40 — «Школа реформаций. 2-ги чыл. 10.10 — «Грядущему веку. 3-ку се-риязы. 11.15—11.20 — Медз-лер. 17.30 — 1905—1907 чыл-дарда Россияга революциянын 80 чыллыга. 18.00 — «Дам кат-тыштырлыгы. Тележурнал. 18.30 — Док. фильм. 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — Ал-коголизмниң хоразынын дуга-йында док. фильм. 19.10 — Мультифильм. 19.15 — «Эртем болгаш амылдар. 19.50 — «Грядущему веку. 4-ку се-риязы. 21.00 — «Уен. 21.35 — «Грядущему веку. 5-ки се-риязы. 22.45—23.00 — Бөгүн делегейде.

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнастика.

Республиканың шокар булут-таар, чамдык черлерге биче чаштар. Сонгу-барың чүк-терин хаттыг дүргөн секунда-да 7—12 метр. Дүне агар-нын темпелерузы 6—11, чамдык черлерге 0—5 градус чылгыр. Хундус 19—24, чам-дык черлерге 10—15 градус чылгыр болур.

Кызылга чуга булуттаар, ча-бас. Дүне агарынын темпе-ратура 8—10, хундус 19—24 градус чылгыр болур.

Редакторну оралакчы К. К. САТ.

ИЮНЬ 28-ТЕ

«НАЙРАЛ»: «Вий» 9.30, «Агония» 11.20, 14.10, 17.00, 20.00 шактарда.

«КАА-ФМ»: Киносборник 10.30, «Черный ворон» 14.00, 16.50, 18.40, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Без паники, ма-йор Кардов» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«НАЙФИ» кинотеатр: «Пара-шютисты» 15.00, 17.40, 19.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Старик Хотта-бын» 11.00, «Войды Хотта-бын» 18.00, 20.00 шактарда.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

ТЫВА АССР-НИН КҮРКҮШ-АЖЫЛЧЫ АЖААЛГА КАССАЛАРЫНЫН ЭГЕЛЕЛИ 1985-1986 өөредиге чылын-да Иркутскинниң үчүт-редит техникумунуң «Ажалга» касса-ларына үчүт деп мергежиже өөренирин кууээр сургуулар-ны чыып турар.

Хундусу өөредилгеге орту-мак школа доосканнары ху-лээп алыр. Өөренир хуусаазы — 1 чыл 8 ай. Стипендия нити чурум өзүгээр. Чугула хер-гелзінерге обжектие бээр.

Бот-өөредилгелги хевирге күрүш-ажылы ажаалга кас-саларын практиктиг ажил-дакчылар ортумак школына доосканда алыр.

Техникумга кирерде дар-вазында документтерин кер-гү-

Зер: Билдириниши, Билиниң дугайында документтер бот-тары, № 286 майкыткы эмчи шынжылганы, 3/4 с. хемчээл-де 4 фото-чурук, куш-ажыл дептеринден ушта бижилге (карлар килдиз шынжылган).

Кирериниң шылгалдазы—ма-тематикга ас-биле.

Кирериниң шылгалдары чока нити Билиг шолазын, профессор улустарын «Б» болгаш «З» деңгелдег доосканнары хүлээп алыр.

Билдиринишин августуң 10-дан эгелеп Тыва АССР-ниң Күрүш-ажылы ажаалга касса-ларынын эргелелиниң кадрлар килдизинде хүлээп алыр. Ад-резия: Кызыл, Кочетов кудум-чузу, № 31 бажың, 2-ги кыт.